

Отримано: 12 вересня 2017 р.

Прорецензовано: 3 жовтня 2017 р.

Прийнято до друку: 6 жовтня 2017 р.

e-mail: tanya_sharova@ukr.net

DOI: 10.25264/2519-2558-2017-67-269-271

Тверитінова А. С. Творчість В. Родіонова: проблемний діапазон художнього світогляду / А. С. Тверитінова, Т. М. Шарова // Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Філологічна». – Острогоз : Вид-во НаУОА, 2017. – Вип. 67. – С. 269–271.

УДК: 821.161.2.09'06

**Анна Сергіївна Тверитінова,
Тетяна Михайлівна Шарова**

Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, м. Мелітополь

ТВОРЧИСТЬ В. РОДІОНОВА: ПРОБЛЕМНИЙ ДІАПАЗОН ХУДОЖНЬОГО СВІТОГЛЯДУ

У статті акцентується увага на творчості В. Родіонова. Зроблено акцент на проблематиці творів письменника; визначено, що діяльність В. Родіонова характеризується актуальністю та вагомістю проблематики, висвітлення якої прямує, позбавлене завуальовувань і спрямоване на екзистенційний аналіз фактів щоденного буття в усіх його проявах, що реалізується на двох рівнях: загальнолюдському й національному.

Ключові слова: проблематика, художня творчість, творча спадщина, проблемний діапазон.

**Анна Сергеевна Тверитинова,
Татьяна Михайловна Шарова,**

Мелитопольский государственный педагогический университет имени Богдана Хмельницкого, г. Мелитополь

ТВОРЧЕСТВО В. РОДИОНОВА: ПРОБЛЕМНИЙ ДИАПАЗОН ХУДОЖЕСТВЕННОГО МИРОВОЗЗРЕНИЯ

В статье акцентируется внимание на творчестве В. Родионова. Сделан акцент на проблематике произведений писателя; определено, что деятельность В. Родионова характеризуется актуальностью и значимостью проблематики, освещение которой прямолинейно, лишено завуальирования и направлено на экзистенциальный анализ фактов ежедневного бытия во всех его проявлениях, реализуемой на двух уровнях: общечеловеческом и национальном.

Ключевые слова: проблематика, художественное творчество, творческое наследие, проблемный диапазон.

**Anna Tverytinova,
Tetiana Sharova,**

Bogdan Khmelnytsky Melitopol State Pedagogical University, Melitopol

CREATIVITY V. RODIONOV: PROBLEM DIAPAZON OF THE ARTISTIC SWISS

The article focuses on the work of V. Rodionov. The emphasis is placed on the problems of the writer's works. It is determined that V. Rodionov's activity is characterized by urgency and weight of problems, the coverage of which is straightforward, deprived of veils, and aimed at an existential analysis of the facts of everyday life in all its manifestations, which is realized on two levels: universal and national.

The problem range of the universal is due to the analysis of the values of human life. Research in this direction is not accidental, since the artist seeks to form a peculiar view that will cover such aspects as: the depreciation of life and human relationships, despair and loss of spirituality, the presence of a disharmonious movement of society, the value of artistic paintings, literary works at the present stage of development, the problem of modern interpretation of the concept of «love», the importance of the phenomenon of memory as a way to integrate the experience of the past into the present, and hence the ability to compare and contrast, to create a projection into the future, to avoid the occurrence of problem situations in different chronological limits.

Acute social and moral issues, highlighted in the literary work of V. Rodionov, are usually distinguished by the author. At the heart of every single piece of poetic or prose nature always lies one actual problem. Violation of the profound problems provoked the emergence of didacticism, the narrative of the most important, verbal-figurative thinking, but to moralise and insist on the expediency of his statements. V. Rodionov does not strive, since he has the sole purpose of conveying the acuteness of the problem, the avoidance of which will contribute to the progress of the individual and society as a whole.

Key words: problems, artistic creativity, creative heritage, problem range.

В історії літератури мистецька діяльність В. Родіонова характеризується актуальністю та вагомістю проблематики, висвітлення якої прямує, позбавлене завуальовувань і спрямоване на екзистенційний аналіз фактів щоденного буття в усіх його проявах, що реалізується на двох рівнях: загальнолюдському й національному. Звісно, їх поділ доцільно вважати умовним, оскільки неодноразово простежуємо їх взаємопроникнення, паралельне використання й окрім того, вони виступають ніби творчою платформою, базисом у постановці проблем.

В. Родіонов, зосередивши свою увагу на вищезазначених категоріях, одночасно охопив все життя й виокремив питання, що вимагають осмислення, конкретизації, а не автоматичного, поверхового вжитку. Крім того, наявний динамізм проблематики, викликаний таким чинником, як прогрес і зміна життєвих орієнтирів у соціумі. Власне, цей аспект домінує серед багатьох інших домінант, а відтак, цікавить науковців, письменників, літературних критиків Ю. Герасименка, В. Горбатюка, К. Гордієнка, М. Коцюбинську, В. Кузнецова, І. Михайліна, В. Науменка, В. Романовського, С. Сапеляка, Р. Третьякова, А. Філатова, О. Черевченка, М. Шаповала, А. Шпиталю та ін.

Проблемний діапазон розуміння загальнолюдського вектору буття обумовлений аналізом цінностей людського життя. Дослідження в цьому напрямку не є випадковими, оскільки митець прагне сформуванню своєрідний погляд, що охопить такі аспекти: знецінення життя і людських стосунків, зневіра і втрата духовності, присутність дисгармонійного руху суспільства, цінність художніх полотен, літературних творів на сучасному етапі розвитку, проблему модерного трактування поняття «ко-

ханья», важливість феномена пам'яті як способу інтегрувати досвід минулого в сучасність, а отже – можливість порівнювати і протиставляти, створювати проєкцію в майбутнє, уникати повторюваності проблемних ситуацій у різних хронологічних межах. Одночасно зникла скучність думки, одноманітність інтонацій, натомість з'явилося мудре, хай і «передосінне, але таке різнобарвне бачення навколишнього світу» [71, с. 15].

Актуальність дослідження його творчості полягає в тому, що митець по-новому сприймає та аналізує дійсність, оскільки синтезує різні хронологічні межі, а саме відлік художнього часу у митця стартує в минулому столітті й до наших днів, оскільки він став свідком і тих, і інших подій. Контраст між минулим та сучасністю, поєднання прози та поезії, аналіз загальнолюдських одвічних проблем – це одна з тих рис, що характеризують його творчість. Унікальність змалювання проблем забезпечує життєвий досвід, кожен факт, на який автор спирається у тексті. Митець засвідчує зміни як історичні, так і суспільні шляхом осмислення життєвих реалій. Поетичне обрамлення, лаконічність викладу спрямовані на заглиблення в локальну проблему.

В. Родіонов уникає «шаблонності», оскільки прагне розробити свій власний стиль, що уникатиме нагромадження тем і сприятиме лаконічному викладу проблематики. Літературна спадщина письменника має дидактичне спрямування як на дорослого, так і на юного реципієнта, торкається проблем, що вимагають від суспільства нагального вирішення. В. Родіонов пише не для мистецтва, а задля викриття недоліків і вад, національних та загальнолюдських. Досліджуючи творчу спадщину митця, виявляємо багатогранний спектр проблем, джерелом яких є життя в усіх його проявах.

Творчість В. Родіонова досліджували критики й літературознавці, які виявляли манеру його письма та художній світогляд майстра слова. Здебільшого це поодинокі статті, які частіше за все з'являлися на сторінках періодичних видань (Т. Данильчук, М. Коцюбинська, І. Перепеляк, М. Самусь, Д. Смирнова, Ю. Стадніченко, М. Тараненко, Р. Третяков, В. Федорів, А. Філатов, С. Чернишова, Б. Чичибабін, Ж. Шагілова, А. Шпиталь та ін.). У цих дослідженнях аналіз творчості В. Родіонова подано лише в загальному ракурсі. На сьогодні відсутні монографічні роботи, які б систематизували художню спадщину письменника та подавали б аналіз його поезій, прози та епістолярію.

Рецепція загальнолюдських проблем у творчості В. Родіонова зазнає впливу динаміки життя. Творча спадщина охоплює проблеми не одного дня, не одного тижня чи місяця, бо є загальнолюдськими й належать до одвічних питань, що осмислюються залежно від певного часового проміжку, порівнюються, засвідчують зміни як позитивні, так й негативні. Письменник у проблематиці зберігає вірність простим, «абетковим», істинам життя, що змальовуються на тлі конкретного суспільства.

У літературному доробку автора простежується тенденція до розширення проблематики за рахунок питань, які стосуються саме нашого, сучасного, покоління. Вони інколи порівнюються з минулим шляхом ретардації сюжетної лінії, тому ці питання постають гостроактуальними на сьогоднішній день.

Проблематика художніх творів В. Родіонова характеризується тим, що письменник використовує лише достовірні свідчення, події. Осмисленню підлягають явища, притаманні нашому краю. Досліджуючи особливості сприйняття рідної землі, що позначились на формуванні загальної проблематики у контексті життя, можна зазначити, що В. Родіонов наголошує на актуальних питаннях суспільства, обираючи місцем дії різні міста (Київ, Харків, Євпаторія, Одеса, Ленінград, Волгоград, окремі місцевості Азербайджану тощо), проте головною ознакою є достовірність фактів, що виступають життєвим матеріалом для творів, що був побачений та осмислений митцем у конкретному географічному пункті. Поет не використовує інформацію, що була лиш почута, тому заявлені суспільні проблеми завжди є «біографічним фактом». Кожен художній твір, зазвичай, акцентує увагу на одній місцевості, на фоні якої конкретизується подана проблема. Найбільш докладніше митець осмислює рух життя в м. Ірпінь. Це пояснюється тим, що письменник часто відвідував це місто. В. Родіонов перебуває в епіцентрі життєвого виру. Усе, що оточує його, змальовано до дрібниць, які лише сприяють поглибленню проблематики.

Гострі соціальні й моральні питання, висвітлені в літературному доробку В. Родіонова, зазвичай розмежовуються автором. У основі кожного окремо взятого твору поетичного чи прозового характеру завжди лежить одна актуальна проблема. Порушення ґрунтовних проблем спровокувало появу дидактичності, описовості найголовнішого, вербально-образного мислення, але моралізувати та наполягати на доцільності своїх тверджень В. Родіонов не прагне, бо має єдину мету – донести гостроту проблеми, уникнення якої сприятиме прогресу суспільства та суспільства в цілому.

Письменник впродовж літературної діяльності змінював свої погляди на жанри, комбінував, розмежовував їх, але гострота проблем залишилась незмінною. Єдиним джерелом руху у висвітленні проблем є постійна зміна умов життя, поява нових світоглядів, розширення канонів сучасного існування, що вимагають осмислення, конкретизації, а не автоматичного вжитку.

Доволі часто В. Родіонов завершує прозу віршовою формою, що сприяє поглибленому аналізу проблеми, оскільки є можливість побачити світоглядну позицію одночасно не лише в прозі, а й у поезії, де інколи автор може висловити додаткову світоглядну позицію, або ж закріпити вищезазначене у прозовій формі. Згідно з цим, можна простежити той факт, що митець не завершує свій твір поезією, оскільки остання виступає своєрідним продовженням, де лаконічно в ліричній формі розкривається проблематика. Поетичне завершення прози сконцентровує на позиції митця та його розумінні проблеми, проте не виступає остаточним висновком – радше приводом для подальшого сприйняття й осмислення.

Проблематика художніх творів В. Родіонова залежить від змін, що час від часу виникають у нашому середовищі. Якщо іноді ми не звертаємо уваги на певні повсякденні реалії життя й вважаємо їх недоречними для аналізування, то митець акцентує увагу на найдрібніших проблемах, які одразу набувають потрібної характеристики, оскільки усвідомлення невеликих проблем, на думку поета, вплине на зміну світогляду та вирішення більш складних питань – усе ґрунтується на маленьких змінах, що перетворюються в масштабні.

Проблематика художніх творів В. Родіонова повністю базується на життєвих колізіях, що виступають матеріалом для осмислення. Письменник спостерігає за життям, його рухом, щоб надалі використовувати цей матеріал. Кожна проблема змальована таким чином, що реципієнт може осягнути амбівалентність явища чи події, їх позитивні й негативні фактори, усвідомити світогляд митця й сформувати особисту думку, оскільки відсутній кінцевий висновок. Творча мета В. Родіонова – реалістично змалювати проблему й донести її суспільству шляхом зіставлення різних часових площин, щоб порівнювати, протиставляти однорідні явища та події й робити висновки. Як життю притаманний динамізм, так само проблематика митця

характеризується прогресом, бо В. Родіонов крокує в ногу із сучасністю, що, своєю чергою, негайно підлягає осмисленню. Цінність художніх творів митця полягає в тому, що осмислюються загальнолюдські, національні питання, актуальність яких у різні хронологічні межі не втрачається (і це підкреслено автором), а вже до цього додаються нові проблеми сучасності, помічені автором.

У своїх міркуваннях митець іде від конкретного до загального, таким чином проблемні питання набирають гостроту звучання. Тобто, спочатку домінують конкретні, вузькі за своїм змістом питання, але автор переконаний у необхідності розкриття шляхом їх нашарування в процесі розгортання різних творів одного циклу складніших проблем людського буття, використання ширших полотен життя, оскільки впевнений у тому, що треба робити щось масштабніше, щоб людство «відтануло серцем». Цій меті підпорядкована проблематика всієї творчості В. Родіонова.

У постановці проблематики в рамках загальнолюдського В. Родіонов постає перед читачем як філософ з чималим досвідом, об'єктом творчості якого є життєві цінності, їх трансформація в часі; завдання – шляхом суб'єктно-об'єктних спостережень визначити їх роль, значення, описати без перебільшень, проникнути у свідомість читача, зробити його співрозмовником, а не лише реципієнтом. Актуальність письменницької роботи в цьому аспекті полягає в унікальності змалювання проблематики, оскільки саме життя подається в його автентичній природі, тобто життя крізь призму самого життя, без фальші, без прикрас.

Характеризуючи творчість В. Родіонова, можна виділити такі основні мотиви:

– оспівування образу України як єдиної, безмежно дорогої кожному українцеві Вітчизни, без якої життя втрачає сенс – тема громадянського звучання («Про вітчизну» (1987, пер. Ю. Стадниченка), «Три долі при мені...» (1989, пер. Р. Третякова), «Старею с годами...» (1994), «Западная Украина» (1996) та ін.);

– утвердження неповторності кожної особистості, національної гідності як головної передумови повноцінного життя народу, високої цінності людини праці – духовна тематика («Свет ли яркий в окна лётся» (1987), «Молитва» (1991), «Свеча души» (1999) та ін., зібрані у виданнях «Свет не вечерний» (1997) [80] та «Небесное и земное» (2011) [65]);

– осмислення філософії буття – природи, людини, суспільства. Новаторство автора виявляється, насамперед, у глибокому широму інтересі до внутрішнього світу людини – філософська тематика («Кем угодно я стал» (2002), «Людишки, не люди» (2002), «Совесть всегда...» (2002), «Пока живу...» (2015) та ін.);

– відтворення оптимізму, патріотизму, віри в майбутнє рідного народу, в перемогу добра й справедливості – тема патріотизму («Доброта» (1988, пер. Ю. Стадниченка), «Раздумие» (1989), «Принятие присяги» (1989), «Сталинградские пацаны» (1993) та ін.);

– зображення людства в період Другої світової війни та повоєнний час – воєнна тематика («Вечный огонь» (1973), «Стояла под окном война...» (1973), «У Вечного огня» (1974), «Побратимы» (1976), «Священные слова» (1984), «Мамаев курган» (1985) та ін.).

Коментуючи поезію В. Родіонова, більшість дослідників відзначає її публіцистичну пристрасність, полемічність, громадянський пафос. Основну поетичну рису митця можна визначити як «дух неспокою». Упродовж свого життя В. Родіонов виступає як цілком виразно окреслена літературна й людська особистість. У його поетичних творах відчутні і юнацька мрійливість, і здатність до ліричного переживання, і спалах ширих почуттів, і витончений смак до слова, і закоханість у рідний край, що диктує часом рядки стримані, точні, емоційно насажені тощо.

Отже, в основі проблематики художніх творів В. Родіонова – життєві колізії, що вимагають пильної уваги й осмислення. Письменник спостерігає за життям, його рухом, щоб надалі використовувати цей матеріал. Кожна проблема змалювана досить об'ємно, в єдності позитивного й негативного, що дозволяє не лише побачити позицію автора, а й виробити власний погляд на її вирішення, оскільки митець не дає остаточних висновків, не моралізує, не пропонує готових рішень. Головне для нього – змалювати ситуацію, явище чи подію максимально реалістично, донести інформацію до читача.

Інтимна (любовна), філософська, громадянська (патріотична), пейзажна, релігійна лірика В. Родіонова, а також його есеїстика, характеризуються відсутністю розважального характеру, оскільки автор прагне конкретизувати факти й почуття, описати причину й наслідок проблем, залучити кожного реципієнта до аналізу, де кожен жанр лірики по-своєму подає огляд поставлених питань.

Власний життєвий досвід і досвід біографії покоління, велике розуміння психології й чинників людської поведінки, ретроспекція і багатомірність сучасності, здобутки щедрої фантазії та одвічний «учнівський ужинок» з безмежного літературного поля вільно входять до поезії В. Родіонова й набирають у ній своєї індивідуальної художньої якості. Письменник уникає розгорнутих поезій, красномовних зворотів задля того, щоб краще сконцентрувати увагу на поставленій проблемі, оскільки її ставить митець не лише перед собою, а й перед сучасним читачем. Досліджуючи проблему цінностей, що втрачають свою вагу в суспільстві, митець не відходить від принципу лаконічності як у віршових розмірах, так і в прозовій формі.

Література:

1. Лісняк С. Високий політ Володимира Родіонова / С. Лісняк // Красная звезда. – 1993. – 17.07. – С. 9.
2. Перебийніс П. Слово о юбиларе / П. Перебийніс // Новости Чугуева. – 2010. – 13.02. – №7. – С. 4.
3. Перепеляк І. Тяжіння неба / І. Перепеляк // Вечерний Харьков. – 1988. – 23 вересня. – С. 3.
4. Родіонов В. Життя / В. Родіонов // Слово і час. – 7 червня. – 2003. – С. 3.
5. Родіонов В. Заповітна свіча : [вірші та поеми] / В. Родіонов. – Чугуїв : III тисячоліття, 2001. – 184 с.
6. Родіонов В. Поезії / В. Родіонов // Березіль. – 1993. – №9-12. – С. 15.
7. Стадниченко Ю. Володимир Родіонову – 60 / Ю. Стадниченко // Літературна Україна. – 2000. – 17.02. – С. 3.
8. Стадниченко Ю. Політ / Ю. Стадниченко // Літературна Україна. – 1987. – 28.05. – С. 3.
9. Филатов А. На посошок // Родионов В.А. Эссе / А. Филатов. – Х. : Майдан, 2004. – С. 212–213.
10. Шарова Т. Категорія пам'яті в мемуарних творах Василя Бондаря / Т. Шарова // Наукові записки Харківського національного педагогічного університету ім. Г.С. Сковороди. Серія : Літературознавство. – 2010. – Вип. 1(2). – С. 134–140.
11. Шаровка А. На том и стоит / А. Шаровка // Красная звезда. – 1995. – 4.07. – С. 3.
12. Шкварко І. Вірність небу / І. Шкварко // Вечірній Харків. – 1992. – 7.07. – С. 3.